

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Prezes Rady Ministrów
DKRM.ZK.140.20(6).2016.MN

Warszawa, 26 kwietnia 2016 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Przekazuję przyjęte przez Radę Ministrów **stanowisko** wobec poselskiego projektu ustawy:

- **o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego (druk nr 232).**

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Sprawiedliwości do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

Z poważaniem

(-) Beata Szydło

Stanowisko Rządu

do poselskiego projekt ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego (druk nr 232)

Poselski projekt ustawy zawarty w druku sejmowym nr 232, jak wynika z jego uzasadnienia, ma na celu pełne przywrócenie czci i godności ludzkiej i obywatelskiej posłom na Sejm II Rzeczypospolitej, represjonowanym za działalność na rzecz obrony demokracji w Polsce przez obóz sanacyjny.

Projektodawcy przewidują uznanie za nieważne orzeczenia wydanego przez polskie organy wymiaru sprawiedliwości wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w procesie brzeskim w okresie od dnia 26 października 1931 r. do dnia 13 stycznia 1932 r., jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego, w szczególności z wykonywaniem demokratycznie uzyskanego mandatu poselskiego. Projekt określa tryb stwierdzenia nieważności orzeczeń, skutki prawne stwierdzenia nieważności oraz sposób zaskarżenia postanowienia w tym przedmiocie.

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż projekt ustawy w wyżej wskazanym zakresie był już kilkakrotnie wnoszony przez posłów na Sejm VI i VII kadencji (ostatnio druk nr 363 Sejmu VII kadencji). Aktualna treść projektu jest tożsama z treścią projektu ostatnio procedowanego przez Sejm VII kadencji. Wówczas opiniujące podmioty wyrażały wątpliwości natury konstytucyjnej wobec regulacji zawartych w projekcie, głównie w kontekście indywidualizacji regulacji w nich zawartych (regulujących sytuację prawną i postępowanie konkretnie określonych osób i skonsumowanych przez jednorazowe zastosowanie). Zwracano również uwagę, iż projekt odnosi się do zdarzeń o charakterze historycznym, które powinny być przedmiotem zainteresowania historyków, a nie ustawodawcy.

Rozumiejąc intencje projektodawców w dążeniu do pełnego przywrócenia czci i godności byłym posłom na Sejm II Rzeczypospolitej, konieczne jest jednak ponowne zwrócenie uwagi na niżej opisane wątpliwości i zastrzeżenia, w tym zwłaszcza te o charakterze konstytucyjnym.

Z treści projektowanego art. 1 wynika, iż zakres orzeczeń objętych nieważnością jest ograniczony do wyroków zapadłych w oznaczonym postępowaniu karnym, które zostały wydane we wskazanym okresie czasu, wobec określonych osób (dziesięciu byłych posłów). Uzasadnienie projektu jednoznacznie wskazuje, że jego celem jest usunięcie z obrotu prawnego konkretnych wyroków sądowych.

Rozwiązanie to może rodzić wątpliwości w zakresie jego zgodności z art. 10 w zw. z art. 173 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lipca 2005 r., sygn. K 28/04, z dnia 19 listopada 1993 r., sygn. K 11/93 oraz postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 grudnia 1994 r., U 5/94, OTK 1994 nr 2, poz. 41).

Art. 10 Konstytucji przewiduje, że ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na zasadzie trójpodziału i równowagi władz: ustawodawczej, wykonawczej i sądowej. W art. 173 Konstytucji podkreślono odrębność organizacyjną i niezależność sądów, zaś w art. 175 ust. 1 Konstytucji wskazano, że wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe.

Wśród organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowej *ma zatem miejsce szczególny podział zadań i kompetencji; organy te nie mogą się wzajemnie zastępować lub wyręczać* (P. Winczorek, Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r., Warszawa 2000).

Z powołanych przepisów wynika, iż wyłączność na sprawowanie wymiaru sprawiedliwości posiadają organy władzy sądowej (sądy), a powierzenie tej funkcji organom innych władz jest wykluczone.

Z zasady podziału władz wynika również kierowany do władzy ustawodawczej, zakaz wydawania aktów normatywnych (ustaw) o charakterze konkretnym i indywidualnym. W doktrynie prawa wielokrotnie podkreślano, że ustawa ma być aktem ogólnym, czyli ustanawiającym normy prawne o charakterze generalnym, a więc kierowanym do ogółu społeczeństwa lub określonej grupy adresatów wyróżnionych ze względu na jakąś wspólną cechę. Ponadto normy prawne zawarte w ustawie mają mieć charakter abstrakcyjny, czyli odnosić się do powtarzających się stanów faktycznych, przez co możliwe jest jej wielokrotne

zastosowanie. Tymczasem projektowana ustawa jawi się jako akt o charakterze indywidualno-konkretnym.

Wprawdzie w uzasadnieniu projektu projektodawcy powołują się na precedens ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2015 r. poz. 1583), jednak w tym zakresie podkreślić należy, że ustawa ta nie przewiduje nieważności konkretnych wyroków, ale wskazuje wyłącznie przyczyny nieważności orzeczeń wydanych w określonym przedziale czasu, a decyzję w tym przedmiocie pozostawia kompetencji sądu.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że projekt, pomimo nie wskazania tego wprost, wprowadza *de facto* nieważność konkretnie oznaczonych wyroków sądowych, co może rodzić wątpliwości naruszenia art. 10 w zw. z art. 173 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji.

Wątpliwości tej natury nasuwają także szczegółowe rozwiązania projektu. Dotyczy to zwłaszcza art. 2 ust. 3, który przewiduje wyłączenie obowiązku odszkodowawczego Skarbu Państwa w razie stwierdzenia nieważności orzeczenia, pomimo tego, iż zgodnie z art. 41 ust. 5 Konstytucji: *Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania*. W uzasadnieniu projektu nie wyjaśniono dlaczego projektodawca zrezygnował z tego rodzaju obowiązku.

Jak wskazano powyżej, w uzasadnieniu podniesiono, że projektowana ustawa nie jest precedensem w najnowszej historii Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż poprzedziła ją ustawa o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz, że ustawa ta jest niejako pierwowzorem dla projektowanej ustawy, gdyż reguluje podobną materię. Przy tego rodzaju odwołaniu niezbędne jest zatem przypomnienie, że we wskazanej ustawie przewidziano, iż:

- osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji (w razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców)
- art. 8 ust. 1 ustawy,

- w przypadku stwierdzenia nieważności orzeczenia osobie uprawnionej zwraca się mienie, którego przepadek lub konfiskatę orzeczono na rzecz Skarbu Państwa oraz przedmioty zatrzymane w toku postępowania – z wyjątkiem przedmiotów, których posiadanie jest zakazane lub wymaga zezwolenia – jeżeli znajdują się one w posiadaniu państwowej jednostki organizacyjnej, a w razie niemożności zwrotu – wypłaca się ich równowartość ze środków Funduszu Reprywatyzacji – art. 10 ust. 1 ustawy.

Wątpliwość natury praktycznej budzi z kolei regulacja zawarta w art. 3 ust. 2 projektu. Zgodnie z tym przepisem sąd orzeka na posiedzeniu na podstawie akt postępowania organu wymiaru sprawiedliwości, który wydał orzeczenie, a w miarę potrzeby przeprowadza dalsze postępowanie dowodowe. Zauważyć jednak należy, że sprawa akt postępowania z procesu brzeskiego była badana przez Biuro Postępowania Sądowego byłej Prokuratury Krajowej. W efekcie podjętych czynności ustalono, że akta sprawy sygn. L.VII.I.K 421/31 Sądu Okręgowego w Warszawie nie zachowały się. W Archiwum Akt Nowych w Warszawie odnaleziono jedynie zbiór dokumentów pn. *Proces brzeski*, na który składają się kopie części akt sądowych, w tym protokołów rozpraw oraz wyroków sądów I i II instancji. Brak jest natomiast akt zawierających materiał dowodowy sprawy. Powyższe stało się podstawą do uznania przez prokuratorów badających sprawę, iż zachowany materiał procesowy nie pozwala na stwierdzenie, czy w toku procesu brzeskiego zaistniały przesłanki pozwalające na wniesienie w tej sprawie kasacji.

Reasumując powyższe Rada Ministrów wnosi o rozważenie zgłoszonych zastrzeżeń i wątpliwości podczas dalszych prac nad projektem ustawy.